

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

רבינו הנגאל

רב יהודה ורב עינא חד
היה תני מתני' השואבה
כדכתיב ושאתם מים
כששון וחד היה תני
מתני' חשובה [משום
דחשבוהו] ובהא משת
ימי בראשית: ת"ר חליל
דוחה את השבת דברי ר'
יוסי ב"ר יהודה וחכ"א
אפי' יוסי אינו דוחה אמר
רב יוסף מחלוקת בשיר
של קרבן דר' יוסי סבר
עיקר שירה בכלי ועבודה
היא הדיחה שבת ורבנן
סביר עיקר שירה בפה
ולאו עבודה היא ולא
דוחה שבת: ואמר רב
יוסף מנא אמינא לה
דבהכי פליגי דוחה אלי
שרת שעשאן של עץ
פסול דר' יוסי ב"ר יהודה
מכשיר מאי לאו בהא
קמפלגי ר' יוסי סבר עיקר
שירה בכלי האבוב לאו
שרת הוא אמר מר אבוב
של משה של קנה היה
ש"מ שמושין כלי שרת
של עץ [רבי פוסל דר']
(ור' סבר דעיקר שירה
בפה והאבוב לאו כלי
שרת הוא לפיכך עשאיה
של קנה ודחיקן לא כ"ע
עיקר שירה בכלי ר' יוסי
יוסי ברנן אפשר מושאי
אפשר פליגי: פ"י אבוב
א"י אפשר לעשותו ממני
מתכות דגריסין בערכין
פ"ב (דף ט' ת"ר אבוב
שבמקדש חלק היה דק
קטן היה ממות משה היה
והיה קולו ערב וזה היה
המלך וצפחו זה ולא היה
קולו ערב ונטלו צפוח
וחזר קולו כמו שהיה
וא"ר פפא התם היינו
חליל היינו אבוב חתן
(ב) לא היה מכה באבוב
של נחשת אלא באבוב
של קנה מפני שקולו ערב
כ"י לפיכך אמר אבוב א"י
אפשר לעשותו ממני
מתכות כשאר כלי שרת
שאפשר לעשותן ממני
מתכות הלכך אמרין ר'
סבר אין דנין כלי שרת
שאפשר לעשותן ממני
מתכות מן אבוב שאי
אפשר לעשותן ממני
מתכות ור' יוסי סבר דנין
אפשר מושאי אפשר
איבעית אימא כ"ע לא
ליפנין מאבוב דמשה אי
משום דאין דנין אפשר
מושאי אפשר או משום
דעיקר שירה בפה והכא
במילף ממנוה פליגי ר'
דריש כללי ופרטי ועשית
מנורת כלל בכל דבר והב
פרט זהב ולא דבר אחר
מקשה תעשה חזר וכלל
כלל ופרט כ"י מאי מיעט
מיעט של עץ ר' יוסי ב"ר
יהודה דרש רביי ומעתי
ועשית מנורת ריבה וזה
מיעט מקשה תעשה חזר
וריבה כ"י: א"ר פפא
עיקר שירה בפה או בכלי

חשק שלמה על ר"ח

(ב) נחשק לז"ל דתנן ע"ש חליל
מכה לפני המזבח וכו' ולא היה
מכה מצד כ"י.

הך תני שואבה. צירושלמי מפרש שמעס שואבים רוח הקודש
שהשכינה שורה מתוך שמחה דכתיב ויהי כננן המנוגן ותהי
עליו רוח ה' ומימי עובדא דיונה בן אמימי שהיה מעולי נגלים
ובשמחת צית השואבה שרתה עליו שכינה: **והך** תני חשובה.

צריש מסכת ע"ז (דף ב וסג) ג"כ
עדיהן ולדיהן מפרש טעמא מאן דמני
אדיהן מ"ט לא תני עדיהן ובשמעתין
לא לייק הכי ולא דוכתי טובא צריש
ליד מעברין (עירובין דף ג.) מעברין
ומאברין וצ"ל הגזל צמרא (צ"ק קטו):
ג"כ מסיקין ומליקין וצריש פרק שני
דינמות (דף פ. ט. וסג) ג"כ ראשונה ושניה
(ד) ובפרק משילין (פ"ה דף לה:):

ורבנן סברי עיקר שירה בפה.
תימה דצ"ל המולא מפילין
(עירובין קכ:) תנן קושרין יימא צמקדש
אלא לא צמדינה ואיכא תנא בגמ' דלמר
לא היה קושרה אלא עונשה ועד כאן
לא פליגי אלא צמיקון כלי אי דמי
שנת משום מכשירי קרבן אלז שיר
עלמו לכ"ע דמי ותנן נמי פרק שני
דערבין (דף י:) צגנים עשר יום צגנה
החליל מכה לפני המנוח צמטיט פסק
ראשון וצפסח שני וצ"ט הראשון של
פסח וצ"ט ע"ש על גרסת ושמנה ימי החג
אלמא דמי שנת וצ"ט דא"ל לשמנת
ימי החג צלל שנת ולרז ירמיה צר
אלא דמסיק צשמעתין צציר של
שואבה פליגי אלז שיר של קרבן לכ"ע
דמי ניחא ורז יוסף דהכא איחומצ
מצרימא וצ"ל דמתניתין דערבין
ודעירובין הוה מוקי להו רז יוסף כרז
יוסי צר יהודה ומיהו אכתי קשה
דצוקף חמדי נחשט (פסחים סה.) משמע
דמילתא דפשיטא היא דאין שנת
צמקדש ואפי' ר' נתן דמתמיר התם
מודה דשנת צריכא החירו ועוד תנן
צפירקין (דף ע. ג.) ג"כ תקיעות של
מקדש דכלל יוס היו עס עשרים וחמ
תקיעות ואפילו צגנת כדדייק צגמרא
דצכל יוס תנן ולא צשמטיט דפליגי
שום מנא ואין לומר דהנהו תקיעות
דאורייתא דהא (דקמני¹⁰) שלש לפתיחת
שערים ותקיעות נמי שלש כדי להצטיל
העם ממלאכה דוחות י"ט שחל להיות
צערז שנת דמתן פרק קמא דחולין
שאפשר לעשותן ממני
מתכות הלכך אמרין ר'
סבר אין דנין כלי שרת
שאפשר לעשותן ממני
מתכות מן אבוב שאי
אפשר לעשותן ממני
מתכות ור' יוסי סבר דנין
אפשר מושאי אפשר
איבעית אימא כ"ע לא
ליפנין מאבוב דמשה אי
משום דאין דנין אפשר
מושאי אפשר או משום
דעיקר שירה בפה והכא
במילף ממנוה פליגי ר'
דריש כללי ופרטי ועשית
מנורת כלל בכל דבר והב
פרט זהב ולא דבר אחר
מקשה תעשה חזר וכלל
כלל ופרט כ"י מאי מיעט
מיעט של עץ ר' יוסי ב"ר
יהודה דרש רביי ומעתי
ועשית מנורת ריבה וזה
מיעט מקשה תעשה חזר
וריבה כ"י: א"ר פפא
עיקר שירה בפה או בכלי

גמ' איתמר רב יהודה ורב עינא חד תני
שואבה **וחד תני חשובה** אמר מר זוטרא מאן
דתני שואבה לא משתבש ומאן דתני חשובה
לא משתבש מאן דתני שואבה לא משתבש
דכתיב (ס) ושאתם מים בששון ומאן דתני
חשובה לא משתבש **דאמר רב נחמן מצוה**
חשובה היא ובאה מששת ימי בראשית ת"ר
(ב) החליל דוחה את השבת דברי ר' יוסי בר
יהודה וחכ"א אפי' י"ט אינו דוחה אמר רב יוסף
מחלוקת בשיר של קרבן דר' יוסי סבר עיקר
שירה בכלי ועבודה היא ודוחה את השבת
ורבנן סברי עיקר שירה בפה ולא עבודה
היא ואינה דוחה את השבת אבל שיר של
שואבה דברי הכל שמחה (ב) היא ואינה דוחה
את השבת אמר רב יוסף מנא אמינא (ב) דבהא
פליגי דתניא (א) כלי שרת שעשאן של עץ
רבי פוסל ורבי יוסי בר יהודה מכשיר מאי
לאו בהא קמפלגי מאן דמכשיר סבר עיקר
שירה בכלי וילפינן מאבובא דמשה ומאן
דפסיל סבר עיקר שירה בפה ולא ילפינן
מאבובא דמשה לא דכ"ע עיקר שירה בכלי
והכא בדנין אפשר מושאי אפשר קמפלגי
מאן דמכשיר סבר (א) דנין אפשר מושאי אפשר
ומאן דפסיל סבר (ב) לא דנין אפשר מושאי
אפשר ואיבעית אימא דכ"ע דעיקר שירה
בפה ואין דנין אפשר מושאי אפשר והכא
במילף (ב) מנורה בכללי ופרטי או ברבויי
ומיעוטי קא מופלגי רבי דריש כללי ופרטי ר'
יוסי בר יהודה דריש רבויי ומיעוטי רבי דריש
כללי ופרטי (א) ועשית מנורת כלל זהב מהור
פרט מקשה תעשה המנורה חזר וכלל כלל
ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט
מה הפרט מפורש של מתכת צאף כל של
מתכת ר' יוסי בר יהודה דריש רבויי ומיעוטי
ועשית מנורת ריבה זהב מהור מיעט מקשה
תעשה המנורה חזר וריבה ריבה ומיעט
וריבה ריבה הכל מאי רבי רבי כל מילי
מאי מיעט מיעט (א) של חרס אמר רב פפא
בתנאי

דנין אפשר מושאי אפשר. וה"פ דכ"ע עיקר שירה צפה וליכא למילף
מאבוב ואת"ל עיקר צכלי אפילו הכי מאבוב לא גמר דאין דנין
אפשר מושאי אפשר: והכא במילף מנורה בכללי ופרטי או ברבויי
ומיעוטי קמפלגי ה"ג ול"ג ממנורה. יש שדורשין את החורה צכלל
ופרט ויש שדורשים אותה צגמדת רצוי ומיעוט הדורשה צכלל ופרט
משמע ליה פרט הצא אחר כלל פירושו של כלל הלכך כלל ופרט
אין צכלל אלא מה שצפרט ואפילו דצרים הדומין לפרט אין
דיונין עמו לפי שהוא פירושו מהו כלל הכלול למעלה זה שאני אומר
לך עכשיו ולא יותר וכי אחי כלל שני אחר הפרט צא להוסיף עליו

ודיך אס חוסיף עליו את הדומים לו הלכך אי אתה דן על ידי כלל האחרון אלא דצרים הדומין לפרט שלל נתרצו מתחילה והדורשה
צריצי ומיעוט לא משמע ליה פרט הצא אחר כלל פירושו של כלל דנימא אין צכלל אלא מה שצפרט אלא משום דצכלל קמא נתרצה הכל צשמע
אחי פרטא צתרצה למעוטי ממשמעותיה וכי הדר אחי ריצי אחרני צצדיה אהני לרצי כל מילי דלאו דצרים שהן כעין הפרט לא איצטרך דלא
אימעוטי להו ממעוטה והכי אמר צצדיה צצרק נגמר הדין (פסחין דף מה:): ג"כ כל הנסקלין נתלין דמאן דדריש ריצי ומיעוטי משמע ליה צריצי
ומיעוט לחודיה צלל ריצי אחרון כל הדומין לפרט: מיעט של חרס. דע"כ מיעוטא למעוטי אחא חוהו הראוי להחמעט יותר מן הכלל:
כתנאי

גמ' מששת ימי בראשית. דלמנן לעיל" שיתין צצראו מששת ימי
בראשית לקבל הנסקים: בשיר של קרבן. צחליל המכה לפני
המנוח צצעת יסוך (ב) המים (א) והיין לתמיד של שחר ויסוך היין
לתמיד של צן הערבים שהלויס עומדין על דוכנס ואומרים שיר
והחליל מכה לפנייהם דמתן צצמכת
וערכין (דף י.) צ"צ יוס צצנה החליל
מכה לפני המנוח ואין אומרים שיר
על המנוח אלא על היין כדלמרינן
התם וצאוחו חליל נחלק רבי יוסי צר
יהודה לומר שהוא דוחה: עיקר שירה.
צקרבן צצור טעון שיר מן המורה
דלמרינן צצמכת ערכין (דף י.) (ב)

ממכה מקראות וסבר ר' יוסי עיקר
השיר אינו אלא"כ חליל מכה עס
השיר וכן כנורות ונגלים הכל כמנין
המפורש עס הלכך עבודה היא וכו'
היכי דתמיד דוחה שנת שיר עלו נמי
דוחה שנת: בפה. (ב) הלויס אומרים
השיר דבר יוס ציומו כגון לה' הארץ
ומלוכה (מהללס דה) צראשון גדול ה'
ומהולל (עס מה) צצני וכן כולם וצצנת
שאי אפשר לחליל אינו דוחה שאין כלי
שיר (א) המנוח ולקמן ילפינן טעמייהו
מקראי: אב"ל שיר של שואבה. שהיה
כל הלילה על מעלות היורדות מעזרת
ישראל לעזרת נשים דקמני צצמתי¹⁰
והלויס צצנורות וצצגלים: דברי הב"ל
שמחה יתירה היא. ואינה מן המורה
אלא לחצב את המנוח ולא דמי שנת:
דבהכי פליגי. צציקר שירה צצה או
צכלל: מאן דמכשיר. עץ לכל כלי
שרת סבר עיקר שירה צכלל והוה להו
כלי השיר כלי שרת ואבוב היה צצמקדש
מיומות משה והוא של קנה דמתן
צצרכין (דף י.) הלכך שאר כלי שרת
מיינה ילפינן לאכשורי צצל עץ:
עיקר שירה בפה. וללי לצקומי קלא
צצלמא הוא הלכך כלי השיר אינן כלי
שרת ולא ילפינן מייניהו לדמויי כלי
שרת לאבוב של משה: אין דנין אפשר
מושאי אפשר. שאר כלים אפשר שיהיו
של מתכת והן מכודים (א) הלכך ממנורה
ילפינן להו ולא מאבוב של משה דהתם
טעמא משום שאי אפשר לעשות של
מתכת כדמפרש צצרכין (דף י.):
צצפסח (א) זהב ולא היה קולו ערב נטלו
את ליפוחו והיה קולו ערב ומאן דמכשיר
סבר דנין אפשר מושאי אפשר דמי"מ
אשכחן כלי שרת דעץ: ה"ג
ואיבעית אימא עיקר שירה בפה ואין

דנין אפשר מושאי אפשר. וה"פ דכ"ע עיקר שירה צפה וליכא למילף
מאבוב ואת"ל עיקר צכלל אפילו הכי מאבוב לא גמר דאין דנין
אפשר מושאי אפשר: והכא במילף מנורה בכללי ופרטי או ברבויי
ומיעוטי קמפלגי ה"ג ול"ג ממנורה. יש שדורשין את החורה צכלל
ופרט ויש שדורשים אותה צגמדת רצוי ומיעוט הדורשה צכלל ופרט
משמע ליה פרט הצא אחר כלל פירושו של כלל הלכך כלל ופרט
אין צכלל אלא מה שצפרט ואפילו דצרים הדומין לפרט אין
דיונין עמו לפי שהוא פירושו מהו כלל הכלול למעלה זה שאני אומר
לך עכשיו ולא יותר וכי אחי כלל שני אחר הפרט צא להוסיף עליו

ודיך אס חוסיף עליו את הדומים לו הלכך אי אתה דן על ידי כלל האחרון אלא דצרים הדומין לפרט שלל נתרצו מתחילה והדורשה
צריצי ומיעוט לא משמע ליה פרט הצא אחר כלל פירושו של כלל דנימא אין צכלל אלא מה שצפרט אלא משום דצכלל קמא נתרצה הכל צשמע
אחי פרטא צתרצה למעוטי ממשמעותיה וכי הדר אחי ריצי אחרני צצדיה אהני לרצי כל מילי דלאו דצרים שהן כעין הפרט לא איצטרך דלא
אימעוטי להו ממעוטה והכי אמר צצדיה צצרק נגמר הדין (פסחין דף מה:): ג"כ כל הנסקלין נתלין דמאן דדריש ריצי ומיעוטי משמע ליה צריצי
ומיעוט לחודיה צלל ריצי אחרון כל הדומין לפרט: מיעט של חרס. דע"כ מיעוטא למעוטי אחא חוהו הראוי להחמעט יותר מן הכלל:
כתנאי

ודיך אס חוסיף עליו את הדומים לו הלכך אי אתה דן על ידי כלל האחרון אלא דצרים הדומין לפרט שלל נתרצו מתחילה והדורשה
צריצי ומיעוט לא משמע ליה פרט הצא אחר כלל פירושו של כלל דנימא אין צכלל אלא מה שצפרט אלא משום דצכלל קמא נתרצה הכל צשמע
אחי פרטא צתרצה למעוטי ממשמעותיה וכי הדר אחי ריצי אחרני צצדיה אהני לרצי כל מילי דלאו דצרים שהן כעין הפרט לא איצטרך דלא
אימעוטי להו ממעוטה והכי אמר צצדיה צצרק נגמר הדין (פסחין דף מה:): ג"כ כל הנסקלין נתלין דמאן דדריש ריצי ומיעוטי משמע ליה צריצי
ומיעוט לחודיה צלל ריצי אחרון כל הדומין לפרט: מיעט של חרס. דע"כ מיעוטא למעוטי אחא חוהו הראוי להחמעט יותר מן הכלל:
כתנאי

ודיך אס חוסיף עליו את הדומים לו הלכך אי אתה דן על ידי כלל האחרון אלא דצרים הדומין לפרט שלל נתרצו מתחילה והדורשה
צריצי ומיעוט לא משמע ליה פרט הצא אחר כלל פירושו של כלל דנימא אין צכלל אלא מה שצפרט אלא משום דצכלל קמא נתרצה הכל צשמע
אחי פרטא צתרצה למעוטי ממשמעותיה וכי הדר אחי ריצי אחרני צצדיה אהני לרצי כל מילי דלאו דצרים שהן כעין הפרט לא איצטרך דלא
אימעוטי להו ממעוטה והכי אמר צצדיה צצרק נגמר הדין (פסחין דף מה:): ג"כ כל הנסקלין נתלין דמאן דדריש ריצי ומיעוטי משמע ליה צריצי
ומיעוט לחודיה צלל ריצי אחרון כל הדומין לפרט: מיעט של חרס. דע"כ מיעוטא למעוטי אחא חוהו הראוי להחמעט יותר מן הכלל:
כתנאי

ודיך אס חוסיף עליו את הדומים לו הלכך אי אתה דן על ידי כלל האחרון אלא דצרים הדומין לפרט שלל נתרצו מתחילה והדורשה
צריצי ומיעוט לא משמע ליה פרט הצא אחר כלל פירושו של כלל דנימא אין צכלל אלא מה שצפרט אלא משום דצכלל קמא נתרצה הכל צשמע
אחי פרטא צתרצה למעוטי ממשמעותיה וכי הדר אחי ריצי אחרני צצדיה אהני לרצי כל מילי דלאו דצרים שהן כעין הפרט לא איצטרך דלא
אימעוטי להו ממעוטה והכי אמר צצדיה צצרק נגמר הדין (פסחין דף מה:): ג"כ כל הנסקלין נתלין דמאן דדריש ריצי ומיעוטי משמע ליה צריצי
ומיעוט לחודיה צלל ריצי אחרון כל הדומין לפרט: מיעט של חרס. דע"כ מיעוטא למעוטי אחא חוהו הראוי להחמעט יותר מן הכלל:
כתנאי

ודיך אס חוסיף עליו את הדומים לו הלכך אי אתה דן על ידי כלל האחרון אלא דצרים הדומין לפרט שלל נתרצו מתחילה והדורשה
צריצי ומיעוט לא משמע ליה פרט הצא אחר כלל פירושו של כלל דנימא אין צכלל אלא מה שצפרט אלא משום דצכלל קמא נתרצה הכל צשמע
אחי פרטא צתרצה למעוטי ממשמעותיה וכי הדר אחי ריצי אחרני צצדיה אהני לרצי כל מילי דלאו דצרים שהן כעין הפרט לא איצטרך דלא
אימעוטי להו ממעוטה והכי אמר צצדיה צצרק נגמר הדין (פסחין דף מה:): ג"כ כל הנסקלין נתלין דמאן דדריש ריצי ומיעוטי משמע ליה צריצי
ומיעוט לחודיה צלל ריצי אחרון כל הדומין לפרט: מיעט של חרס. דע"כ מיעוטא למעוטי אחא חוהו הראוי להחמעט יותר מן הכלל:
כתנאי

ודיך אס חוסיף עליו את הדומים לו הלכך אי אתה דן על ידי כלל האחרון אלא דצרים הדומין לפרט שלל נתרצו מתחילה והדורשה
צריצי ומיעוט לא משמע ליה פרט הצא אחר כלל פירושו של כלל דנימא אין צכלל אלא מה שצפרט אלא משום דצכלל קמא נתרצה הכל צשמע
אחי פרטא צתרצה למעוטי ממשמעותיה וכי הדר אחי ריצי אחרני צצדיה אהני לרצי כל מילי דלאו דצרים שהן כעין הפרט לא איצטרך דלא
אימעוטי להו ממעוטה והכי אמר צצדיה צצרק נגמר הדין (פסחין דף מה:): ג"כ כל הנסקלין נתלין דמאן דדריש ריצי ומיעוטי משמע ליה צריצי
ומיעוט לחודיה צלל ריצי אחרון כל הדומין לפרט: מיעט של חרס. דע"כ מיעוטא למעוטי אחא חוהו הראוי להחמעט יותר מן הכלל:
כתנאי

ודיך אס חוסיף עליו את הדומים לו הלכך אי אתה דן על ידי כלל האחרון אלא דצרים הדומין לפרט שלל נתרצו מתחילה והדורשה
צריצי ומיעוט לא משמע ליה פרט הצא אחר כלל פירושו של כלל דנימא אין צכלל אלא מה שצפרט אלא משום דצכלל קמא נתרצה הכל צשמע
אחי פרטא צתרצה למעוטי ממשמעותיה וכי הדר אחי ריצי אחרני צצדיה אהני לרצי כל מילי דלאו דצרים שהן כעין הפרט לא איצטרך דלא
אימעוטי להו ממעוטה והכי אמר צצדיה צצרק נגמר הדין (פסחין דף מה:): ג"כ כל הנסקלין נתלין דמאן דדריש ריצי ומיעוטי משמע ליה צריצי
ומיעוט לחודיה צלל ריצי אחרון כל הדומין לפרט: מיעט של חרס. דע"כ מיעוטא למעוטי אחא חוהו הראוי להחמעט יותר מן הכלל:
כתנאי

ודיך אס חוסיף עליו את הדומים לו הלכך אי אתה דן על ידי כלל האחרון אלא דצרים הדומין לפרט שלל נתרצו מתחילה והדורשה
צריצי ומיעוט לא משמע ליה פרט הצא אחר כלל פירושו של כלל דנימא אין צכלל אלא מה שצפרט אלא משום דצכלל קמא נתרצה הכל צשמע
אחי פרטא צתרצה למעוטי ממשמעותיה וכי הדר אחי ריצי אחרני צצדיה אהני לרצי כל מילי דלאו דצרים שהן כעין הפרט לא איצטרך דלא
אימעוטי להו ממעוטה והכי אמר צצדיה צצרק נגמר הדין (פסחין דף מה:): ג"כ כל הנסקלין נתלין דמאן דדריש ריצי ומיעוטי משמע ליה צריצי
ומיעוט לחודיה צלל ריצי אחרון כל הדומין לפרט: מיעט של חרס. דע"כ מיעוטא למעוטי אחא חוהו הראוי להחמעט יותר מן הכלל:
כתנאי

ודיך אס חוסיף עליו את הדומים לו הלכך אי אתה דן על ידי כלל האחרון אלא דצרים הדומין לפרט שלל נתרצו מתחילה והדורשה
צריצי ומיעוט לא משמע ליה פרט הצא אחר כלל פירושו של כלל דנימא אין צכלל אלא מה שצפרט אלא משום דצכלל קמא נתרצה הכל צשמע
אחי פרטא צתרצה למעוטי ממשמעותיה וכי הדר אחי ריצי אחרני צצדיה אהני לרצי כל מילי דלאו דצרים שהן כעין הפרט לא איצטרך דלא
אימעוטי להו ממעוטה והכי אמר צצדיה צצרק נגמר הדין (פסחין דף מה:): ג"כ כל הנסקלין נתלין דמאן דדריש ריצי ומיעוטי משמע ליה צריצי
ומיעוט לחודיה צלל ריצי אחרון כל הדומין לפרט: מיעט של חרס. דע"כ מיעוטא למעוטי אחא חוהו הראוי להחמעט יותר מן הכלל:
כתנאי

(א) [ומס' פרק ד' ומס'
ערכין פרק א' ע"ש].
(ב) [ולקמן ב]. מעמית כ.
ע"ז מ. ערכין א'.
(ג) סוטה דף ט': מנחות ד'
כח: (ד) [ימחות מ. סא].
הריות ו: זמזם מת.
מנחות יע. פג: ממורה טו:
יח: גיה לו: [סוטה יד:].
(ה) מנחות דף כח:
(ו) [זמזם ג' א:]. (ז) מ"ג.
(ח) תמיד פרק ז מ"ד.
(ט) גא: (י) גא ע"א.

הגהות הב"ח

(ב) גמ' מנא אמנא
דבהכי פליגי: (ב) שם
ומאן דפסיל סבר אין
דנין: (א) רש"י ד"ה
בשיר של קרבן וכו' שעת
ניסוך המים. י"ב משום
מג הסוכות נקט ניסוך
המים כי לא היה ניסוך
המים אלא מהג דוקא
צממירי שטר מנו שפירש
רש"י צמשה ר"פ לולל
וערשה: (ד) תוס' ד"ה
ומד תני וכו' ושניה וכן
בפרק משילין:

תורה אור השלם

א) ושאבתם מים
בששון מפעני
הששון: ושעיה יב. ג.
ב) ועשית מנורת זהב
מהור מקשה תעשה
המנורה [דבה וקנה
גביעיה פפתיה
ויפרתיה כמנה יהודי:
ושמח בה. א.]

ליקוטי רש"י

ועשית מנורת כ"ע.
דמשעט מכל דבר.
של חרס. שהוא פחות
מכל הכלים ואינו לאו
אפילו למנך צטר וחס
[מנחות כח:].

הגהות וצינונים

[א] צ"ל שמחה יתירה
היא ר"ש דצטרי וכו'ה
בבתי' (ברש"י):
[ב] רש"ל מ"ז (גליון).
והיעב"ץ והפר"ח כתבו
דאי"צ למחקר: [ג] צ"ל
עיקר המצוה (בארות
המים): [ד] ע"י ערלי"ג
ילפינן להו ולא"ה הם
חוספת תלמיד טועה:
[ה] צצפחו המלך זהב
רש"ל (גליון): [ו] בתוס'
הרא"ש נוסף ויאמאי לא
אותביה מהגן צמתינות:
[ז] ג"י מהר"מ וצ"ל פליגי
שם תנא (גליון):
[ח] [צ"ל קתני] (גליון):
[ט] גזור אע"פ שיש
צ"הם ספק מן המקרא
כו: לתקן תדיר גזור בהו
טפי צצבה"ן כ"י כצ"ל
מהר"מ (גליון):

ובגמרא. ועוד היה שם שיר אחד לקרנן בין ציו"ט בין צבנה ומבואר פ"ג מהל' כלי המקדש. אבל זה לא היה אלא שיר של שמחה ואינו דומה אפילו יו"ט:

מן השמחה שישמח אדם בעשיית מצוה וכו'. דברי רבינו מבוארים בכ"מ בגמרא ובגמרא מודליקין (שבת ל'): אמרו ושבחמי אני את השמחה זו שמחה של מלוא. ועיקר הדבר הוא שאין ראו' לו ללמד לעשות המצוה מלד שהן חובה עליו והוא מוכרח ואנוס בעשייתו אלא חייב לעשותו והוא שמח בעשייתו

יד מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמו הארץ וכל מי שירצה. אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והקנים ואנשי מעשה הם שהיו מוקדנין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות. אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמע: מן השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן. עבודה גדולה היא. וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה

ויעשה העובד מלד שהוא טוב ויחבר באמת מלד שהוא אמת ויחל בעניו ערפן ויבין כי לכך נוהג לשמח את קונו וכשהוא עושה מה שנצוה בשבילו ישמח ויגיל לפי ששמחה שאר דברים הלויים נדברים בטלים שאין קיימים אלא השמחה בעשיית המצוה ובלידת המורה והחכמה היא השמחה האמיתית. וזהו ששלמה דרשי' מוסרי שבת שמחת המכמה ואמר בני אדם חכם לכך ישמח בני גס חני:

סליקו להו הלכות לולב

ובטוב לבב. וכל המגים דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעניו במקומות אלו חוטא ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה ואמר אל תתהדר לפני מלך. וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המכובד העובר מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר ונקלותי עוד מואת והייתי שפל בעיני. ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר והמלך דוד מפוז ומכבד לפני ה' וגו':

לחם משנה

משנה למלך

דעירובין (דף פ"ג.) וכמה כבר ד' כבר ה'. ונרפ"ב דעירובין (דף י"ח.) מן אפילו בת ה' כורין אפילו בת ה' כורין. ובפ"ג דשביעית משנה ג' ר"י אומר אבני כסף כשמים כל שהן יתעלות ב' וגו' על הכסף. ובפ"ב דמעשרות משנה ה' אמר ר"י מעשה נגמח ורדים היתה צירושלים והיו חאנים שלה נמכרות משלש ומארבע באסר ולא הופרס מהם הרוונה ומעשר מעולם. ובפ"ב דעלה משנה י' תלפין ב' וגו' שמות ממין אחד יע"ש. ובפ"ק דערוות משנה ז' בש"א רובע עלמות מן העלמים בין מב' בין מג'. ובפ"ג דמקואות משנה ד' מכלי א' מב' מג' מנטרפין מו' אין מנטרפין יע"ש. ובפ"ק דידים מי רביעית נטולין לידים לאחד אף לב' מהני לוג אף לד' מלוג לה' ונעשה אף למאה. ובפ"ב דידים משנה ג' נטולין ד' וה' זה נלד זה. ובפ"ב דכלאים משנה ה' אימתי בזמן שהיו נטועות על ד' או על ה' ה' כו' יע"ש. ובפ"ד דשביעית משנה ד' איחיה המלך אחד או שנים המחליק ששה זה נלד זה. ובפ"ק ד' דכלאים משנה ט' היתה קרחת אחת או שמים וזרעם חרדל שלשה לא יזרעם חרדל. ועין בירושלמי ב' ג' ברכות אין מחזירין אותו והביאו הטור א"ת סי' קנ"ו יע"ש. ובפ"ט דאהלות משנה ט' בין עומדת בין מוטת על לדה בין אחת בין שמים:

בפרק החליל (סוכה דף ג"א.) אבל צביר של קרבן ד"ה עבודה היא ודומה את השבת. ומראה דלכאורה דזה סוכר דעיקר שירה בכלי ולכן דומה שבת. ומימה דהוא ז"ל פסק שם בפרק ג' מהלכות מקדש דעיקר שירה צפה שכח שם ואין אומרים שירה אלא צפה בלא כלי שיעקר שירה שהיא עבודה צפה. ועוד כתב ואלוהים היו עומדים וכו' מהן לויים ומהם ישראלים וכו' היינו כמ"ד עיקר שירה צפה דלמ"ד עיקר שירה בכלי אמרין בגמרא דלויים דוקא. וי"ל דא"ע דעיקר שירה צפה מ"מ דומה את השבת כיון שהיא עבודה משום דאין שבות במקדש אבל כשהיא שמחת בית השואבה לא ממירין משום האי טעמא דכיון שהיה שם כלי שיר גזור טפי וכדכתבו התוס' בדבור המתחיל ורנן קברי עיקר שירה צפה וכו'. וע"כ אהה ז"ל דאפילו דעיקר שירה צפה דומה את השבת משום דאין שבות מכה הקושיא שהקשו בתוספות בד"ה כתנאי עבדי כהנים וכו' דהכא מסקינן עיקר שירה צפה והסם קתני רישא לחלילי מכה בשמחה ימי החג ואי אפשר בלא שבת ומירנו מטעמא דפירשנו:

סליקו להו הלכות לולב, שבה לבוחן בליות ולב:

הלכות שקלים

מצות עשה אחת והיא ליתן כל איש מחצית השקל בכל שנה:

וביאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

כסף משנה

כסף משנה

גרה השקל מנין שאם רלה להוסיף יוסף מ"ל יהיה יכול יפחות מ"ל הוא. ופירש"י במר דאוסופו עליה על קלע דלורייחא הוסיפו שמות ועשאוהו למדת קלע לורי כ"ד מעין. יהיה עשרים גרה יהיה השקל משמע עוד הויה אחרת. בפרשת ערכין כתיב הוא בסדר ויקח קרת כתיב עשרים גרה הוא:

פרק א א מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה וכו' ואינו נותנו בפעמים רבות וכו'. ב מנין כסף האמור בתורה וכו'. משנה פ' י"ב צבור (בכורות מ"ט:) חמש קלעים של צן צמנה לורי שלשים של עבד ג' של אונס ומפתה ומאה של מוציא שם רע כלס

ג הסלע ארבעה דיגרים וכו'. מבואר פ' הוזה (מלע"א ג"א:) במשנה. ומ"ש והדינר שש מעין וכו' עד ופרוטה אחת המשנה באסר. כ"פ"ק דקדושין (דף י"ב.) ומ"ש ומשקל הפרוטה חצי שעורה, כך כתב הר"ף שם: ד ועוד מטבע אחר היה שם וכו'. כ"כ רבינו גם בפירוט המשנה רפ"ב דשקלים דתמן מנרפס שקלים דרכותו מפני משוי הדוך:

בשקל הקדש צמנה לורי. ופירש"י כלס בשקל הקדש דהוי עשרין מעין. ומ"ש ומשקלו ש"כ שעורה. זה מבואר פ"ג מה שאכתוב בסמוך בשם הר"ף שמשקל הפרוטה חצי שעורה. ומ"ש וכבר הוסיפו חכמים עליו וכו'. בפרק י"ב צבור (שם דף ג.) אמר רבא קלע דלורייחא תלתא ומילתא הוי דכתיב עשרים גרה השקל ומתרגומין עשרין מעין ומילא שש מאה כסף דינר מימיני קלע של קדש מ"מ פונדיונין במר דאוסופו עלייהו דמילא עשרים

בכל מקום בתורה. ומשקלו שלש מאות ועשרים שעורה. וכבר הוסיפו חכמים עליו ועשו משקלו כמשקל המטבע הנקרא סלע בזמן בית שני. וכמה הוא משקל הסלע שלש מאות וארבע ושמונים ושמונים: ג הסלע ארבעה דיגרים והדינר שש מעין. ומעה היא הנקראת בימי משה רבינו גרה. ומעה היא שני פונדיונין ופונדיון שני איסרין. ופרוטה אחת משמנה באיסר. נמצא משקל המעה והיא הגרה שש עשרה שעורות. ומשקל האיסר ארבע שעורות. ומשקל הפרוטה חצי שעורה: ד ועוד מטבע אחר היה שם שהיה משקלו שתי סלעים והוא היה נקרא דרכון. ואלו המטבעות כולן שאמרנו ובארנו משקל כל אחד מהן הן שמשערין בהן בכל מקום. וכבר בארנום כדי שלא אהיה צריך לפרש משקלם בכל מקום:

א סמ"ג עשין מ"ה:

מגדל עזו

פרק א ב מנין כסף עד צינונים. במס' בכורות פ' י"ב צבור (דף מ"ט:) ג הסלע ארבעה דיגרים עד חצי שעורה. פ"ק דקדושין (דף י"ב.) ד ועוד מטבע אחר עד בכל מקום. במס' שקלים פ' מנרפין שקלים מתנית

דאינה מה"ת משו"ה לא דחיא את השבת, והוסיף רש"י דאינה אלא לחצו את המצות, וכ"ה בלשגו בדף ג"ח שם, על הא דאמרינן דר"י בר"י סבר שמחה יתירה נמי דוחה את השבת, וכתב ע"ז רש"י וז"ל, הואיל ושמחת מצוה היא ובחליל אין איסור מלאכה אלא שבות בעלמא עכ"ל, הרי דדקדק בלשגו דדחייתה הוא משום דהויא שמחת מצוה, וגראה הביאור בזה, דבאמת אין עיקר הקפידא משום שאינה מן החורה, דגם אם הי' החליל מדצריהם מכלל לורך הקרבן של ניסוך המים, ג"כ הוה סגי לדחות את השבת, דהרי אין בחליל משום איסורא דאורייתא, שנלטרך לדין דחוי' של ד"ת, אלא דרש"י מפרש לן, דאם הי' כך ושחצתם מים בששון דין מה"ת, א"כ הי' זה דין בעלם החפלא של ניסוך המים, שטעונין שיר בשחיבתו, והיתה נחשבת השמחה מכלל מצוה של קרבן. שדינן שדוחין את השבת, אבל כיון דאינו מה"ת, א"כ ממילא דכל כך מילתא של ושחצתם מים בששון, הוה רק ענין של חיוב מצוה, וששייך רק להמצוה ולא להקרבן כלל, והשמחה שמחת מצוה מיקריא, אבל לא שמחה של קרבן, וכיון דאינה שייכה לעלם הקרבן כלל, לא מדאורייתא ולא מדרבנן, משו"ה לא דחיא שבת אף בדצרים שהם רק מדצריהם, ואידך מ"ד ס"ל, דריב"י סבר דגם שמחת מצוה דחיא שבת בדצרים שהם רק משום שבות, וכ"ז הוה לפי שיטת רש"י

במתני' שם, דכל עלמה של שמחת בית השואבה, אינה אלא בשביל ניסוך המים דכתיב ושחצתם מים בששון, אבל שיטת הרמב"ם צפ"ח מהלי לולב הי"ב כל עיקרה של שמחת בית השואבה הוא משום שמחת החג ולא משום ניסוך המים יעו"ש בדצרי' ולשיטתו הסוגיא מתפרשא צפשיעות, דשמחה של שואבה אין לה שייכות כלל לקרבנות ולדחיית שבת, רק נחלקו אם דחיא שבת בדצרים שהם משוכ שבות, הואיל ושמחת מצוה היא, וכנ"ל.

אין הצרכה על קיום המצוה של ת"ת, רק דחוא דין צפ"ט, דחורה בעי צרכה, וכדילפינן לה בצרכות דף כ"ח מקרא דכי שם די אקרא וגו', א"כ אין זה דין ששייך להמצוה כלל, רק דחורה עלמה טעונה צרכה, וגשים פטורות רק מהמצוה של ת"ת, אבל אינן מופקעות מעלם החפלא של ת"ת, ולימודם הוי בכלל ת"ת, ושפיר יש להם לצרך על לימודם, כיון דלא אחינן ע"ז מכח לחא דקיום המצוה כלל, ע"כ דצרי', ולפ"ז יש מקום לומר, דמאי דתנינן צמסי סופרים, דהקורא בכתבי הקודש מצרך אקצ"ו על כתבי הקודש, והקורא במגילות מצרך על מקרא מגילה, אין זה כלל צרכת המצות, רק דחקנו צרכה על עלם קריאתן בליבור, ואין זה משום לחא דהמצוה כלל, וגראה דזו היא שיטת הרמב"ם, וזהו שחילק צינסי לקריאת ההלל צרי', דבקריאת ההלל שהיא צרכת המצות אין מצרכין על מנהג, מה שאין כן בקריאת כתבי הקודש וקריאת מגילות, דעלם הלימוד בעלמו יהוה דצר שטעון צרכה, גם בלא דין המצוה שיש בזה, ור"ת וראצ"י סוצרים, דגם התם גבי קריאת מגילות וקריאה"ת צרכתם הוא צרכת המצות, וזהו שהביאו מנהג גם להלל דגם צרכת המצות איתא אף במקום שחוצת קיומה הוא רק משום מנהג, אם רק עלם החפלא שם מצוה צה ונחקנה עלה צרכה, וכמשי"נ.

בסוכה דף נ' אבל שיר של שואבה דצרי

הכל שמחה היא ואינה דוחה את השבת, יעו"ש צפירש"י שכתב וז"ל ד"ה שמחה יתירה היא ואינה מן החורה אלא לחצו את המצות ולא דחי שבת עכ"ל, נראה מלשגו, דאם היתה מה"ת היתה דוחה שבת, והיינו משום דרש"י ס"ל דעיקר שמחת בית השואבה היא משום ניסוך המים, כמבואר בדצרי' במתני' שם, וע"כ אם היתה מדאורייתא היתה בכלל לורך קרבן, ודחיא את השבת, כמו כל מכשירי קרבן, אלא דכיון

עבד ויזנה טעם והלא מפסק כל הברכות של כל המצות וק' ברכות בכל יום" ואלא חשיב ברכה לבטלה כיון שמצדק על המנוחה שנושה אע"פ שפטור ומיהו אין ראייה מסומה לאשה לסומא ממייד מדרבנן ומי"מ היה שמנו רב יוסף משום דמדלוריימא לא מפסק ועבד כדמוכח קל"ה בערבי פסקים (דף טו:). דקלמ"ה סומא פטור מלומר אגדתא ופיך מרז יוסף ומרז ששט שהיו אומרים הגדה ומולין בני ביתא ומשני דקסבר מנה בזמן הוה דרנן משמע דמימידי מדרבנן ולכן היו יוליס להוליא אחרים ומיהו יש לדמות דלפי רשות יכול להוליא צר חיוצא דרבנן כמו קטן דמצדק לאצוי צפרק מי שממו (ברכות דף כ:). ועולה למנין ¹² ומוציא אחרים מידי מגילה ל"י יהודה כדלמך נמסכת מגילה (דף ט:). אלץ יש לקדק צפרק הקורא מעומד (מגילה דף כ:). ר' יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע משמע הא ראה אע"ג דהשתא נסתמא פורס על שמע אע"ג דל"י יהודה סומא פטור מכל המצות אלץ ודאי מימידי מדרבנן ויכול לומר קדשו צממו וזו כיון דמימידי מדרבנן כדלמך ¹³ צ"ה צממו מדליקין (שבת דף כג:). היכן זנו מלא חסור אלץ אשה דלמיה מימידי אפי' מדרבנן צממו עשה שהזמן גרמא כדמוכח בהדיא צפרק מי שממו (ברכות דף כ:). גבי נשים חייבת בקדוש היום דבר מורה וצריש סוכה (דף ג:). גבי הילני המלכה היכי מני למימר וזו וזו אין לתמוה דסומא חייב מדרבנן ואשה פטור לגמרי דהמניו חכמים צמומא משום דהו ממין צר חיוצא ועוד שלא יראה כע"ג אס היה פטור מכל המצות אלץ נאשה כי פטורה גמרי לגמרי וצריש עשה שהזמן גרמא אכתי מחויבת בכל שאר מצות וממה שהאשה עולה למנין ¹⁴ ומצרכת קריאת המורה אע"ג דפטורה מלמולד מורה כדלמך צפ"ק דקדושין (דף ט:). וצריש בכל מדרבנן (לעיל דף טו:). אורי"ה דלין ור' רביה דברכת חוזר ומבדק מדע דנמקוס שאין לו כהן קורא דנמקוס לוי' ומצדק אע"פ שכבר צריך בקריאה ראשונה ומקטן דמצדק ברכת המזון אע"פ שהוא פטור אין ראייה לאשה דקטן אמי לכלל חיוב וידיד לנחו וזו ¹⁵ מוזהר על לא תשא ¹⁶: **אבל** באשה ¹⁷ א"א פליגי ואל"ה דילמא משום דהו מלגש לאיש כדלמך ¹⁸ צפרק בנה אשה (שם דף קכ:). דתפילין דרך מלגש עבד ו"ל דהיינו דוקא לאיש משום דרגיל ללבוש בחול אלץ לאשה לא כדלמך ¹⁹ התם ²⁰ וחלופיהו צריש דחוי לאיש לא חוי לאשה לא חוי לאיש ²¹ לא ס"ד א"א ר"מ פ"ה ²² וי"ב בו. משמע דר"מ ור' יהודה רמיהו אית להו דנשים חייבות בתפילין דלחו זמן גרמא הוא וזמיה דצפרק מי שממו (ברכות דף כ:). מן נשים ועבדים קטנים פטורין מן התפילין ופיך עלה בגמרא פשיטא ומשני דליטריק משום דלייתק משום דתפילין למזוהר והשתא הא אליטריק לאפוקי מדר"מ ור' יהודה ו"ל דלמאן דחשיב תפילין זמן גרמא הו פשיטא דנשים פטורות ומשום הכי אליטריק לשנוי טעמא דלייתק הקשה ה"ר יוס טוב מוה"ר היכי דייק צמוק דר"מ לא סבר לה כר' יוסי מכה הוה סמא דאין מעכבין את התיטקות מלתקוע ומחוך כך אין צריכין לומר דהוה דפרק מי שממו דלא כר"מ אדרבה נימא דהוה סמא כר"מ דקסבר נשים פטורות והוה דקמינה הכא ר"מ אחד האיש ואחד האשה משום דסבר לה כר' יוסי דלמך נשים סומכות רשות וסתם מתני' דאין מעכבין דלא כר"מ ומיך לו ר"י דמה נפקח סמא דברכות דלא דקא סבר ההוה מתני' דנשים סומכות לחו רשות דקמינה חסם נשים ועבדים וקטנים פטורים מק"ש ותפילין וחיובן צממא וצממו ²³ וצמוזה והנהו קטנים על כרחין בלא הגיעו למינוך איידי דהגיעו למינוך בתפילין נמי חייבין כדלמך ²⁴ בסוף לובב הגזול (פסח דף מ:). קטן היודע לשמור תפיליו אצוי חייב ליקח לו תפילין אלץ בלא הגיעו למינוך איידי ולא קאי וחיובן אקטנים אלץ אנשים ועבדים ולא נקט קטנים אלץ לענין פטור והוה נמי אינו שום חידוש דפטורי בלא הגיעו למינוך ולא תני להו אלץ לאשמועינן דנשים ועבדים כקטנים לענין תפילין דאי צבי לאשמועיהו לא שצדיקין להו משום בזיון תפילין היכא דלא הגיעו למינוך ועוד ו"ל דיתא ליה טפי למימר דהוה דברכות דלא כר"מ משום דלא מיתרמא מיתמיה דר"מ דלמך זוג אין טפי לא אה"כ סבר שנת זמן תפילין הוה דכדאקטנה לעיל ²⁵: אלץ לא נאמר דלית להו דרב שמואל צר בר יחזק דלמך מקוס יש צריש להניח צו צ תפילין: **ו** ²⁶ **ו** ²⁷ **ו** ²⁸ **ו** ²⁹ **ו** ³⁰ **ו** ³¹ **ו** ³² **ו** ³³ **ו** ³⁴ **ו** ³⁵ **ו** ³⁶ **ו** ³⁷ **ו** ³⁸ **ו** ³⁹ **ו** ⁴⁰ **ו** ⁴¹ **ו** ⁴² **ו** ⁴³ **ו** ⁴⁴ **ו** ⁴⁵ **ו** ⁴⁶ **ו** ⁴⁷ **ו** ⁴⁸ **ו** ⁴⁹ **ו** ⁵⁰ **ו** ⁵¹ **ו** ⁵² **ו** ⁵³ **ו** ⁵⁴ **ו** ⁵⁵ **ו** ⁵⁶ **ו** ⁵⁷ **ו** ⁵⁸ **ו** ⁵⁹ **ו** ⁶⁰ **ו** ⁶¹ **ו** ⁶² **ו** ⁶³ **ו** ⁶⁴ **ו** ⁶⁵ **ו** ⁶⁶ **ו** ⁶⁷ **ו** ⁶⁸ **ו** ⁶⁹ **ו** ⁷⁰ **ו** ⁷¹ **ו** ⁷² **ו** ⁷³ **ו** ⁷⁴ **ו** ⁷⁵ **ו** ⁷⁶ **ו** ⁷⁷ **ו** ⁷⁸ **ו** ⁷⁹ **ו** ⁸⁰ **ו** ⁸¹ **ו** ⁸² **ו** ⁸³ **ו** ⁸⁴ **ו** ⁸⁵ **ו** ⁸⁶ **ו** ⁸⁷ **ו** ⁸⁸ **ו** ⁸⁹ **ו** ⁹⁰ **ו** ⁹¹ **ו** ⁹² **ו** ⁹³ **ו** ⁹⁴ **ו** ⁹⁵ **ו** ⁹⁶ **ו** ⁹⁷ **ו** ⁹⁸ **ו** ⁹⁹ **ו** ¹⁰⁰ **ו** ¹⁰¹ **ו** ¹⁰² **ו** ¹⁰³ **ו** ¹⁰⁴ **ו** ¹⁰⁵ **ו** ¹⁰⁶ **ו** ¹⁰⁷ **ו** ¹⁰⁸ **ו** ¹⁰⁹ **ו** ¹¹⁰ **ו** ¹¹¹ **ו** ¹¹² **ו** ¹¹³ **ו** ¹¹⁴ **ו** ¹¹⁵ **ו** ¹¹⁶ **ו** ¹¹⁷ **ו** ¹¹⁸ **ו** ¹¹⁹ **ו** ¹²⁰ **ו** ¹²¹ **ו** ¹²² **ו** ¹²³ **ו** ¹²⁴ **ו** ¹²⁵ **ו** ¹²⁶ **ו** ¹²⁷ **ו** ¹²⁸ **ו** ¹²⁹ **ו** ¹³⁰ **ו** ¹³¹ **ו** ¹³² **ו** ¹³³ **ו** ¹³⁴ **ו** ¹³⁵ **ו** ¹³⁶ **ו** ¹³⁷ **ו** ¹³⁸ **ו** ¹³⁹ **ו** ¹⁴⁰ **ו** ¹⁴¹ **ו** ¹⁴² **ו** ¹⁴³ **ו** ¹⁴⁴ **ו** ¹⁴⁵ **ו** ¹⁴⁶ **ו** ¹⁴⁷ **ו** ¹⁴⁸ **ו** ¹⁴⁹ **ו** ¹⁵⁰ **ו** ¹⁵¹ **ו** ¹⁵² **ו** ¹⁵³ **ו** ¹⁵⁴ **ו** ¹⁵⁵ **ו** ¹⁵⁶ **ו** ¹⁵⁷ **ו** ¹⁵⁸ **ו** ¹⁵⁹ **ו** ¹⁶⁰ **ו** ¹⁶¹ **ו** ¹⁶² **ו** ¹⁶³ **ו** ¹⁶⁴ **ו** ¹⁶⁵ **ו** ¹⁶⁶ **ו** ¹⁶⁷ **ו** ¹⁶⁸ **ו** ¹⁶⁹ **ו** ¹⁷⁰ **ו** ¹⁷¹ **ו** ¹⁷² **ו** ¹⁷³ **ו** ¹⁷⁴ **ו** ¹⁷⁵ **ו** ¹⁷⁶ **ו** ¹⁷⁷ **ו** ¹⁷⁸ **ו** ¹⁷⁹ **ו** ¹⁸⁰ **ו** ¹⁸¹ **ו** ¹⁸² **ו** ¹⁸³ **ו** ¹⁸⁴ **ו** ¹⁸⁵ **ו** ¹⁸⁶ **ו** ¹⁸⁷ **ו** ¹⁸⁸ **ו** ¹⁸⁹ **ו** ¹⁹⁰ **ו** ¹⁹¹ **ו** ¹⁹² **ו** ¹⁹³ **ו** ¹⁹⁴ **ו** ¹⁹⁵ **ו** ¹⁹⁶ **ו** ¹⁹⁷ **ו** ¹⁹⁸ **ו** ¹⁹⁹ **ו** ²⁰⁰ **ו** ²⁰¹ **ו** ²⁰² **ו** ²⁰³ **ו** ²⁰⁴ **ו** ²⁰⁵ **ו** ²⁰⁶ **ו** ²⁰⁷ **ו** ²⁰⁸ **ו** ²⁰⁹ **ו** ²¹⁰ **ו** ²¹¹ **ו** ²¹² **ו** ²¹³ **ו** ²¹⁴ **ו** ²¹⁵ **ו** ²¹⁶ **ו** ²¹⁷ **ו** ²¹⁸ **ו** ²¹⁹ **ו** ²²⁰ **ו** ²²¹ **ו** ²²² **ו** ²²³ **ו** ²²⁴ **ו** ²²⁵ **ו** ²²⁶ **ו** ²²⁷ **ו** ²²⁸ **ו** ²²⁹ **ו** ²³⁰ **ו** ²³¹ **ו** ²³² **ו** ²³³ **ו** ²³⁴ **ו** ²³⁵ **ו** ²³⁶ **ו** ²³⁷ **ו** ²³⁸ **ו** ²³⁹ **ו** ²⁴⁰ **ו** ²⁴¹ **ו** ²⁴² **ו** ²⁴³ **ו** ²⁴⁴ **ו** ²⁴⁵ **ו** ²⁴⁶ **ו** ²⁴⁷ **ו** ²⁴⁸ **ו** ²⁴⁹ **ו** ²⁵⁰ **ו** ²⁵¹ **ו** ²⁵² **ו** ²⁵³ **ו** ²⁵⁴ **ו** ²⁵⁵ **ו** ²⁵⁶ **ו** ²⁵⁷ **ו** ²⁵⁸ **ו** ²⁵⁹ **ו** ²⁶⁰ **ו** ²⁶¹ **ו** ²⁶² **ו** ²⁶³ **ו** ²⁶⁴ **ו** ²⁶⁵ **ו** ²⁶⁶ **ו** ²⁶⁷ **ו** ²⁶⁸ **ו** ²⁶⁹ **ו** ²⁷⁰ **ו** ²⁷¹ **ו** ²⁷² **ו** ²⁷³ **ו** ²⁷⁴ **ו** ²⁷⁵ **ו** ²⁷⁶ **ו** ²⁷⁷ **ו** ²⁷⁸ **ו** ²⁷⁹ **ו** ²⁸⁰ **ו** ²⁸¹ **ו** ²⁸² **ו** ²⁸³ **ו** ²⁸⁴ **ו** ²⁸⁵ **ו** ²⁸⁶ **ו** ²⁸⁷ **ו** ²⁸⁸ **ו** ²⁸⁹ **ו** ²⁹⁰ **ו** ²⁹¹ **ו** ²⁹² **ו** ²⁹³ **ו** ²⁹⁴ **ו** ²⁹⁵ **ו** ²⁹⁶ **ו** ²⁹⁷ **ו** ²⁹⁸ **ו** ²⁹⁹ **ו** ³⁰⁰ **ו** ³⁰¹ **ו** ³⁰² **ו** ³⁰³ **ו** ³⁰⁴ **ו** ³⁰⁵ **ו** ³⁰⁶ **ו** ³⁰⁷ **ו** ³⁰⁸ **ו** ³⁰⁹ **ו** ³¹⁰ **ו** ³¹¹ **ו** ³¹² **ו** ³¹³ **ו** ³¹⁴ **ו** ³¹⁵ **ו** ³¹⁶ **ו** ³¹⁷ **ו** ³¹⁸ **ו** ³¹⁹ **ו** ³²⁰ **ו** ³²¹ **ו** ³²² **ו** ³²³ **ו** ³²⁴ **ו** ³²⁵ **ו** ³²⁶ **ו** ³²⁷ **ו** ³²⁸ **ו** ³²⁹ **ו** ³³⁰ **ו** ³³¹ **ו** ³³² **ו** ³³³ **ו** ³³⁴ **ו** ³³⁵ **ו** ³³⁶ **ו** ³³⁷ **ו** ³³⁸ **ו** ³³⁹ **ו** ³⁴⁰ **ו** ³⁴¹ **ו** ³⁴² **ו** ³⁴³ **ו** ³⁴⁴ **ו** ³⁴⁵ **ו** ³⁴⁶ **ו** ³⁴⁷ **ו** ³⁴⁸ **ו** ³⁴⁹ **ו** ³⁵⁰ **ו** ³⁵¹ **ו** ³⁵² **ו** ³⁵³ **ו** ³⁵⁴ **ו** ³⁵⁵ **ו** ³⁵⁶ **ו** ³⁵⁷ **ו** ³⁵⁸ **ו** ³⁵⁹ **ו** ³⁶⁰ **ו** ³⁶¹ **ו** ³⁶² **ו** ³⁶³ **ו** ³⁶⁴ **ו** ³⁶⁵ **ו** ³⁶⁶ **ו** ³⁶⁷ **ו** ³⁶⁸ **ו** ³⁶⁹ **ו** ³⁷⁰ **ו** ³⁷¹ **ו** ³⁷² **ו** ³⁷³ **ו** ³⁷⁴ **ו** ³⁷⁵ **ו** ³⁷⁶ **ו** ³⁷⁷ **ו** ³⁷⁸ **ו** ³⁷⁹ **ו** ³⁸⁰ **ו** ³⁸¹ **ו** ³⁸² **ו** ³⁸³ **ו** ³⁸⁴ **ו** ³⁸⁵ **ו** ³⁸⁶ **ו** ³⁸⁷ **ו** ³⁸⁸ **ו** ³⁸⁹ **ו** ³⁹⁰ **ו** ³⁹¹ **ו** ³⁹² **ו** ³⁹³ **ו** ³⁹⁴ **ו** ³⁹⁵ **ו** ³⁹⁶ **ו** ³⁹⁷ **ו** ³⁹⁸ **ו** ³⁹⁹ **ו** ⁴⁰⁰ **ו** ⁴⁰¹ **ו** ⁴⁰² **ו** ⁴⁰³ **ו** ⁴⁰⁴ **ו** ⁴⁰⁵ **ו** ⁴⁰⁶ **ו** ⁴⁰⁷ **ו** ⁴⁰⁸ **ו** ⁴⁰⁹ **ו** ⁴¹⁰ **ו** ⁴¹¹ **ו** ⁴¹² **ו** ⁴¹³ **ו** ⁴¹⁴ **ו** ⁴¹⁵ **ו** ⁴¹⁶ **ו** ⁴¹⁷ **ו** ⁴¹⁸ **ו** ⁴¹⁹ **ו** ⁴²⁰ **ו** ⁴²¹ **ו** ⁴²² **ו** ⁴²³ **ו** ⁴²⁴ **ו** ⁴²⁵ **ו** ⁴²⁶ **ו** ⁴²⁷ **ו** ⁴²⁸ **ו** ⁴²⁹ **ו** ⁴³⁰ **ו** ⁴³¹ **ו** ⁴³² **ו** ⁴³³ **ו** ⁴³⁴ **ו** ⁴³⁵ **ו** ⁴³⁶ **ו** ⁴³⁷ **ו** ⁴³⁸ **ו** ⁴³⁹ **ו** ⁴⁴⁰ **ו** ⁴⁴¹ **ו** ⁴⁴² **ו** ⁴⁴³ **ו** ⁴⁴⁴ **ו** ⁴⁴⁵ **ו** ⁴⁴⁶ **ו** ⁴⁴⁷ **ו** ⁴⁴⁸ **ו** ⁴⁴⁹ **ו** ⁴⁵⁰ **ו** ⁴⁵¹ **ו** ⁴⁵² **ו** ⁴⁵³ **ו** ⁴⁵⁴ **ו** ⁴⁵⁵ **ו** ⁴⁵⁶ **ו** ⁴⁵⁷ **ו** ⁴⁵⁸ **ו** ⁴⁵⁹ **ו** ⁴⁶⁰ **ו** ⁴⁶¹ **ו** ⁴⁶² **ו** ⁴⁶³ **ו** ⁴⁶⁴ **ו** ⁴⁶⁵ **ו** ⁴⁶⁶ **ו** ⁴⁶⁷ **ו** ⁴⁶⁸ **ו** ⁴⁶⁹ **ו** ⁴⁷⁰ **ו** ⁴⁷¹ **ו** ⁴⁷² **ו** ⁴⁷³ **ו** ⁴⁷⁴ **ו** ⁴⁷⁵ **ו** ⁴⁷⁶ **ו** ⁴⁷⁷ **ו** ⁴⁷⁸ **ו** ⁴⁷⁹ **ו** ⁴⁸⁰ **ו** ⁴⁸¹ **ו** ⁴⁸² **ו** ⁴⁸³ **ו** ⁴⁸⁴ **ו** ⁴⁸⁵ **ו** ⁴⁸⁶ **ו** ⁴⁸⁷ **ו** ⁴⁸⁸ **ו** ⁴⁸⁹ **ו** ⁴⁹⁰ **ו** ⁴⁹¹ **ו** ⁴⁹² **ו** ⁴⁹³ **ו** ⁴⁹⁴ **ו** ⁴⁹⁵ **ו** ⁴⁹⁶ **ו** ⁴⁹⁷ **ו** ⁴⁹⁸ **ו** ⁴⁹⁹ **ו** ⁵⁰⁰ **ו** ⁵⁰¹ **ו** ⁵⁰² **ו** ⁵⁰³ **ו** ⁵⁰⁴ **ו** ⁵⁰⁵ **ו** ⁵⁰⁶ **ו** ⁵⁰⁷ **ו** ⁵⁰⁸ **ו** ⁵⁰⁹ **ו** ⁵¹⁰ **ו** ⁵¹¹ **ו** ⁵¹² **ו** ⁵¹³ **ו** ⁵¹⁴ **ו** ⁵¹⁵ **ו** ⁵¹⁶ **ו** ⁵¹⁷ **ו** ⁵¹⁸ **ו** ⁵¹⁹ **ו** ⁵²⁰ **ו** ⁵²¹ **ו** ⁵²² **ו** ⁵²³ **ו** ⁵²⁴ **ו** ⁵²⁵ **ו** ⁵²⁶ **ו** ⁵²⁷ **ו** ⁵²⁸ **ו** ⁵²⁹ **ו** ⁵³⁰ **ו** ⁵³¹ **ו** ⁵³² **ו** ⁵³³ **ו** ⁵³⁴ **ו** ⁵³⁵ **ו** ⁵³⁶ **ו** ⁵³⁷ **ו** ⁵³⁸ **ו** ⁵³⁹ **ו** ⁵⁴⁰ **ו** ⁵⁴¹ **ו** ⁵⁴² **ו** ⁵⁴³ **ו** ⁵⁴⁴ **ו** ⁵⁴⁵ **ו** ⁵⁴⁶ **ו** ⁵⁴⁷ **ו** ⁵⁴⁸ **ו** ⁵⁴⁹ **ו** ⁵⁵⁰ **ו** ⁵⁵¹ **ו** ⁵⁵² **ו** ⁵⁵³ **ו** ⁵⁵⁴ **ו** ⁵⁵⁵ **ו** ⁵⁵⁶ **ו** ⁵⁵⁷ **ו** ⁵⁵⁸ **ו** ⁵⁵⁹ **ו** ⁵⁶⁰ **ו** ⁵⁶¹ **ו** ⁵⁶² **ו** ⁵⁶³ **ו** ⁵⁶⁴ **ו** ⁵⁶⁵ **ו** ⁵⁶⁶ **ו** ⁵⁶⁷ **ו** ⁵⁶⁸ **ו** ⁵⁶⁹ **ו** ⁵⁷⁰ **ו** ⁵⁷¹ **ו** ⁵⁷² **ו** ⁵⁷³ **ו** ⁵⁷⁴ **ו** ⁵⁷⁵ **ו** ⁵⁷⁶ **ו** ⁵⁷⁷ **ו** ⁵⁷⁸ **ו** ⁵⁷⁹ **ו** ⁵⁸⁰ **ו** ⁵⁸¹ **ו** ⁵⁸² **ו** ⁵⁸³ **ו** ⁵⁸⁴ **ו** ⁵⁸⁵ **ו** ⁵⁸⁶ **ו** ⁵⁸⁷ **ו** ⁵⁸⁸ **ו** ⁵⁸⁹ **ו** ⁵⁹⁰ **ו** ⁵⁹¹ **ו** ⁵⁹² **ו** ⁵⁹³ **ו** ⁵⁹⁴ **ו** ⁵⁹⁵ **ו** ⁵⁹⁶ **ו** ⁵⁹⁷ **ו** ⁵⁹⁸ **ו** ⁵⁹⁹ **ו** ⁶⁰⁰ **ו** ⁶⁰¹ **ו** ⁶⁰² **ו** ⁶⁰³ **ו** ⁶⁰⁴ **ו** ⁶⁰⁵ **ו** ⁶⁰⁶ **ו** ⁶⁰⁷ **ו** ⁶⁰⁸ **ו** ⁶⁰⁹ **ו** ⁶¹⁰ **ו** ⁶¹¹ **ו** ⁶¹² **ו** ⁶¹³ **ו** ⁶¹⁴ **ו** ⁶¹⁵ **ו** ⁶¹⁶ **ו** ⁶¹⁷ **ו** ⁶¹⁸ **ו** ⁶¹⁹ **ו** ⁶²⁰ **ו** ⁶²¹ **ו** ⁶²² **ו** ⁶²³ **ו** ⁶²⁴ **ו** ⁶²⁵ **ו** ⁶²⁶ **ו** ⁶²⁷ **ו** ⁶²⁸ **ו** ⁶²⁹ **ו** ⁶³⁰ **ו** ⁶³¹ **ו** ⁶³² **ו** ⁶³³ **ו** ⁶³⁴ **ו** ⁶³⁵ **ו** ⁶³⁶ **ו** ⁶³⁷ **ו** ⁶³⁸ **ו** ⁶³⁹ **ו** ⁶⁴⁰ **ו** ⁶⁴¹ **ו** ⁶⁴² **ו** ⁶⁴³ **ו** ⁶⁴⁴ **ו** ⁶⁴⁵ **ו** ⁶⁴⁶ **ו** ⁶⁴⁷ **ו** ⁶⁴⁸ **ו** ⁶⁴⁹ **ו** ⁶⁵⁰ **ו** ⁶⁵¹ **ו** ⁶⁵² **ו** ⁶⁵³ **ו** ⁶⁵⁴ **ו** ⁶⁵⁵ **ו** ⁶⁵⁶ **ו** ⁶⁵⁷ **ו** ⁶⁵⁸ **ו** ⁶⁵⁹ **ו** ⁶⁶⁰ **ו** ⁶⁶¹ **ו** ⁶⁶² **ו** ⁶⁶³ **ו** ⁶⁶⁴ **ו** ⁶⁶⁵ **ו** ⁶⁶⁶ **ו** ⁶⁶⁷ **ו** ⁶⁶⁸ **ו** ⁶⁶⁹ **ו** ⁶⁷⁰ **ו** ⁶⁷¹ **ו** ⁶⁷² **ו** ⁶⁷³ **ו** ⁶⁷⁴ **ו** ⁶⁷⁵ **ו** ⁶⁷⁶ **ו** ⁶⁷⁷ **ו</**

כנגד הלב. הערבות כנגד השפתים המתפללות, וההדסים כנגד העינים הדומעות, והלולב כנגד השדרה שבה כורע ומשתחוה. מעתה מובן הרי היטב שע"י ההקפות מסביב לס"ת באמירת תחינות ובקשות ההושענות עושיין מן התורות תפילות². וע"ע מש"כ בהערה לס"י כ"ה.

הפרדס והשבה"ל והמאירי דנענועים ענין שמחה. וכן אמרו רז"ל עה"פ (ש"ב ו' ה') ודוד וכל בית ישראל משחקים לפני ה' בכל עצי ברושים וגו' וכמענועים אלו הלולבים. אבל בהקפות שאומרים עמהם הושענות, הוא מפני שהם כנגד ד' איברי התפילה שבאדם. כיצד, האתרוג

סימן כ"ה

דרוש לסוכות (ג')

התחלת הדרוש

א

כי הוטלה עליהם על המים התחתונים שליחות. וכמשאה"כ (ישעיה נ"ה י'), "כי אם הרוה את הארץ, והולידה והצמיחה. ונתן זרע לזורע ולחם לאוכל". והם סובלים לשם כך סבל רוחני.

ובוזהר (ח"א ס"ט ב') "אתה מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבחם" (תהלים פ"ט י'). תשבחם ממש, שבחא הוא לון, בגין דסלקין בתיאובתא למחמי. אתה משבח אותן על כך. כי הרי כוונתם רצויה. להתרומם משפל מצבם, ולהיות קרובים לשכינה כמים העליונים. ונחמם הקב"ה וכת עמם ברית, שלא יפסידו הפסד רוחני מחמת עסקם בזיכוי הרכיבם. אלא גם הם יזכו ליקרב במזבח במלח ובניסוך המים.

ובס"פ קרח ניתנו לאהרן כ"ד מתנות כהונה בברית מלח. פי' שהמתנות ניתנו לו בתנאי שיהא נוהג מנהג מים התחתונים לזכות את הרכיבם. זהו סוד דברי רש"י שם שכתב ח"ל, כרת ברית עם אהרן בדבר הבריא ומתקיים ומכריא את אחרים עכ"ל ודו"ק.

(ובתום' ברכות (מ' א' ד"ה הבא) הביאו מדרש כשישראל יושבין על השלחן וממתינין זה את זה עד שיטלו ידיהן והן בלא מצות, השטן מקטרג עליהם,

בתום' סוכה (נ' ב' ד"ה חד) הביאו מהירושלמי, דיונה בן אמיתי מעולי רגלים היה, ובשמחת בית השואבה שרתה עליו שכינה, וצ"ב.

ולהבין העניין נקדים דברי רש"י בפרשת ויקרא (כ"ג), עה"פ "ולא תשבית מלח ברית אלהיך". שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח, במלח וניסוך המים בחג. והוא כמ"ש בב"ר (ה' ד'), לא פירשו המים התחתונים מן העליונים אלא בבכיה. הה"ד (איוב כ"ח) "מבכי נהרות חבש". ופירש ביד"מ ח"ל, על שלא זכו להיות קרובים לשכינה³. ואיתא במדרש שוח"ט, שזכו ע"י כן לניסוך המים, עכ"ל. והוא כעין מה שאמרו שם במדרש לעיל, עה"פ "והארץ היתה תהו ובהו", משל למלך שקנה לו שתי שפחות. שתיהן באוני אחת ובטימי אחת. על אחת גזר שלא תזח מפלטין, ועל אחת גזר טירודין. ישבה לה אותה השפחה תהיה ובהא³. אמרה, שנינו באוני אחת ובטימי אחת. זו אינה יוצאה חוזה מפלטין, ועלי גזר טירודין. אלא העניין הוא

הנענועים, ואמירת אנא תוספת ביטוי כפה על הנענועים, זהו אמרו ומראך נאווה.

א. כשמואל (א, ד' ב') וינהו כל בית ישראל אחרי ה' וגו' וישאבו מים וישפכו לפני ה'. לומר שהם משתוקקים לה' כדרך המים התחתונים.

ב. וי"ל רמז לב' מאמרים אלו, (תהלים ק"ג י"ט) ה' בשמים הכין כסאו ר"ת בכיה. הכין כסאו ומלכותו בכל משלה ר"ת מבוכה.

יב. ובאמת גם בנענועים יש חלוק, דהנענועים באמירת הודו הם לשמחה, אבל הנענועים באמירת אנא ה' הושיעה נא הם בקשה לעצירת רוחות וטללים רעים כמ"ש בגמ'. וי"ל הילקוט (שה"ש תתקפ"ו) הראיני את מראיך בלקיחת לולב נאה ואתרוג נאה. השמיעני את קולך בהלל, כי קולך ערב כהודו לה' כי טוב, ומראך נאווה באנא ה' הושיעה נא. כי בהודו, הנענועים להוסיף שמחה על אמירת הודו כפה. משא"כ באנא ה', העיקר

מה שהקשו, למה אנחנו עושים סוכות בתשרי. כיוון שהוא נגד היקף ענני כבוד, היה ראוי לעשות בניסן, כי בניסן היה תחילת היקף עננים. אבל נראה, לפי שכשעשו את העגל נסתלקו העננים ואז לא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן. ומשה ירד ביוהכ"פ, ולמחרת יוהכ"פ "ויקהל משה", וציווה על מלאכת המשכן, וזה היה ב"א תשרי. וכתוב "זהם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר" ב' ימים, הרי י"ג בתשרי. וכי"ד בתשרי נטלו כל חכם לב ממשה את הזהב במניין ומשקל. ובט"ו התחילו לעשות, ואז חזרו ענני כבוד. ולכך אנו עושין סוכות בט"ו בתשרי, עכ"ל. (וא"ש בדבריו מה שתמהו המפרשים, מפני מה אנו עושים זכר לענני כבוד ולא למן ובאר ועמש"כ ליישב בדרוש לסוכות (א) בהערה). והנה ביו"כ שהוריד משה לחות האחרונות נתגלה ונדע שהקב"ה נתפייס עם ישראל ומחל להם

ה. ובאמת נרמז לו מהשי"ת להתנהג בהנהגה זו. וכתוב, לך לך מארצך. ואמר ע"ז בב"ר, רבי ברכיה פתח, לריח שמניך טובים. למה אבינו אברהם דומה, לצלוחית של אפרסמון המוקפת צמיד פתיל ומונחת בקרן זוית, ולא היה ריחה נדף. כיון שהיתה מטלטלת היה ריחה נדף. כך אמר לו הקב"ה לאברהם, טלטל עצמך ממקום למקום, ושמן גדול בעולם, פי, כי לאפרסמון עצמו הטלטול אינו יפה לו. שהרי כבר אמר הכתוב (יומיה מ"ח י"א) שאנן מואב מנעוריו, ושוקט הוא אל שמריו, ולא הורק מכלי אל כלי, ובגולה לא הלך, על כן עמד טעמו בו, וריחו לא נמר, (ועין מגילה י"ב ב). אבל מועיל הוא בטלטולו לבריות שיתבשמו הימנו ויהנו מריחו. כך הטלטול לאברהם אבינו אע"פ שלא היה יפה לו לעצמו, היה בו תועלת לבריות, שקרא בשם ה', ופרסם אלקותו ית'.

ועין פסחים (פ"ג ב'), לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, ופירש מהרש"א ח"ל, דהיינו לפרסם האמונה גם בשאר האומות עכ"ל.

ו. לכאורה צ"ע, דמקרא מפורש (נחמיה ט' י"ח), "אף כי עשו להם עגל מסכה וגו'. ואתה ברחמיך הרבים לא עזבתם במדבר. את עמוד הענן לא סר מעליהם וגו', ואת עמוד האש וגו'". ואין לתרץ, דהכונה שחזרו להם אח"כ. כי הרי כתוב ג"כ, "ומנך לא מנעת מפיהם". ואמרו רז"ל (שמו"ד מ"א א'), מלמד שהיו נוטלים מן המן ומקריבים לפני העגל. וע"כ צריך לחלק בין עמוד הענן ועמוד האש לענני כבוד. וצ"ע. (שו"מ שכבר קדמני בקושיא ובפירוקא בשו"ת צין אליעזר חלק ט"ו סי' ס"ד אות ד')

ז. ועו"ל, דמן ובאר ניתנו לישראל ע"י מריבה, משא"כ ענני כבוד. (והטעם לזה גופא, כי ענני כבוד היו בוכות אהרן שהיה אוהב שלום ורדף שלום). נמצא, וזכרון מן ובאר מזכירין גנותן של ישראל. משא"כ זכרון ענני כבוד. ולא עוד אלא אדרבה, זכרון מזכיר שבתן של ישראל שנמשכו אחר הנהגת

וכרית מלח מגין עליהם עכ"ל. פי, דאמרינן בסנהדרין (ק"ג ב') גדולה לגימא שמקרכת את הרחוקים, שגורמת אהבת רעים וקירוב הלבבות. ומכרית מלח למדנו גודל מעלת זיכוי הרבים ודו"ק).

וכבר כתב הח"ס, שכל המוותר על השתלמותו הרוחנית העצמית מפני עסקו בזיכוי הרבים, מובטח הוא שלא יפסיד. והארץ בזה הח"ס בדרושיו בהבדל בין אברהם לנח, שנח דאג רק לשלמות עצמו משא"כ אברהם מסר עצמו מסירות נפש רוחנית לזכות את הרבים. ולפמש"נ, יסודתה של הבטחה זו בהררי קודש, בברית שנכרתה עם המים התחתונים.

ונבחר חג הסוכות דוקא לניסוך המים. כי הנה ז"ל הגר"א בשו"ש (א' ד'), סוכות שהוא זכר להיקף ענני כבוד שהיה תלוי בבניין המשכן כידוע. ובזה יתורץ

ג. לו"ד התוס' היה נראה כונת המדרש עפמ"ש בירושלמי פ"ב דברכות, התוכף נט"י לטעודה אין השטן מקטרג באותה סעודה, א"כ מי שאינו תוכף נשאר קטרוג השטן.

ד. נראה, שמה שנח לא התעסק עם בני דורו להחזירם למוטב הוא, מפני שראה חנוך דכתיב ביה ויתהלך חנוך את האלהים ואינו כי לקח אותו אלהים. ופירש רש"י, חנוך צדיק היה וקל (ס"א וקבל) בדעתו לשוב להרשיע, לפיכך מיהר הקב"ה וסילקו וכו'. ותמוה מאד, היאך קרה הרבר שקל בדעתו לשוב להרשיע, ועוד, ע"כ צדיק גמור היה שהרי נהפך למלאך. אלא הענין הוא, שנתעסק עם בני דורו הרשעים להחזירם למוטב, כדאיתא בספר הישר, והושפע ע"י התקרבותו והתחברותו עמהם. וכדאיתא בפדר"א כל מי שהוא הולך עם הרשעים לוקח מדרכיהם ממעשיהם הרעים. ובאדר"נ פ"ט אל תתחבר לרשע אפי' לקרבו לתורה. ולכן נתיירא נח מלעשות כמותו. (ותימה על הח"ס בהקדמתו לשו"ת שכתב איפכא, שחנוך היה מתבודד, ולא עסק בזיכוי הרבים).

ובספר יחזקאל (י"ד י"ב) ארץ כי תחטא לי וגו' והיו שלשת האנשים האלה בתוכה, נח דניאל ואיוב וכו'. חי אני נאם ה' אלהים אם בניס ואם בנות יצילו. המה לבדם יצלו. והארץ תהיה שוממה. ע"ש באורך, ופירש הספודנו ס"פ בראשית כי שלשת הצדיקים האלה דאנו רק לשלמות עצמם ולא עסקו בזיכוי הרבים. נח ואיוב כמבואר. ודניאל, אמרו בגמ' (פסחים פ"א א') אחות לנו קטנה ושדים אין לה. זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד. ופירש"י עילם שהיה בה דניאל וכו' חכה ללמוד, ולא ריבץ תורה בישראל. אבל בבל גדלה עזרא הסופר דכתיב (עזרא ז') הכין לבבו לדרוש את תורת ה' ולעשות וללמד בישראל חק ומשפט עכ"ל.

(ויבאר בזה מ"ש בפ"ק דמגילה (ט"ו א') התך זה דניאל ולמה נקרא שמו התך שחתכוהו מגדולתו. היינו, שבא עזרא והגדיל לעשות ממנו).